

УДК 544.23.057; 544.25.057; 544.77.051; 678.6/.7

А. І. Попадюк, Н. Ю. Соломко, А. С. Воронов, О. Г. Будішевська,
С. М. Варваренко, В. Б. Вострес, С. А. Воронов

КОВАЛЕНТНО ЗШИТІ КОЛОЇДОСОМИ НА ОСНОВІ ПЕРОКСИДОВАНИХ ПІКЕРІНГ-ЕМУЛЬСІЙ

Національний університет «Львівська політехніка»

Department of Coatings and Polymeric Materials, North Dakota State University, Fargo

Пероксидовані полістирольні латекси, частинки яких містять ковалентно прищеплений шар емульгатора-ініціатора полі (2-трет-бутилперокси-2-метил-5-гексен-3-ін-альт-малеїнової кислоти) використані, як Пікерінг-стабілізатори для одержання пероксидованих Пікерінг-емульсій. На їх основі сформовано порожнисті або губчасті ковалентнозшиті колоїдосоми. Досліджено залежність стабільності Пікерінг-емульсії від значення рН водного середовища та залежність морфології синтезованих колоїдосом від умов синтезу.

Вступ

Останнім часом особливу увагу привертають емульсійні системи, стабілізовані частинками субмікронного розміру. Відносно недавно в науковій літературі з'явилися оглядові публікації [1–3], в яких проаналізована стабілізація дисперсії двох взаємно-нерозчинних рідин твердими частинками колоїдних розмірів. Вперше поведінка дрібнодисперсних твердих частинок на межі розподілу фаз олія-вода була описана Пікерінгом та Рамсденом [4,5]. Велев [6,7] запропонував механізм самопорядкування колоїдних частинок на межі розподілу фаз олія-вода. Одержані емульсії отримали назву «Пікерінг-емульсії» [8]. «Пікерінг-емульсії» проявляють надзвичайно високу кінетичну та термодинамічну стійкість, порівняно з емульсіями, стабілізованими звичайними емульгаторами/стабілі-

заторами. Механізм стабілізації краплинок дисперсної фази колоїдними частинками подібний до стабілізації низькомолекулярними поверхнево-активними речовинами (нПАР). Однак, на відміну від нПАР, розміри колоїдних частинок значно більші, що зумовлює специфічність процесу емульгування та високу колоїдну стабільність емульсій [9,10]. Окрім своєї привабливості в застосуванні для покращення властивостей композицій вже існуючих емульсійних продуктів, «Пікерінг-емульсії» відкрили широкі можливості для створення на їх основі багатьох нових видів композитних матеріалів [11].

Структури, що формуються під час процесу емульгування гетерогенних систем колоїдними частинками, отримали назву «колоїдосоми» [8]. Сьогодні вже відомі «волохаті колоїдосоми» [12],

«чутливі колоїдосоми» [13,14], «карбонові нанотрубкосомы» [15], композитні колоїдосоми [15] тощо. У ряді робіт описано формування ковалентнозшитих колоїдосомних структур за радикальним чи конденсаційним механізмиами [16–18]. Показано, що колоїдосоми можуть мати структуру типу «ядро-оболонка», чи бути порожнистими [19]. Такі особливості їх будови, як: щільність упаковки колоїдних частинок на поверхні, товщина стінки, наявність ядра впливають на їх здатність сорбувати/десорбувати та переносити в собі різноманітні речовини [20]. Встановлено, що колоїдосомні структури добре придатні для інкапсуляції, транспортування та контрольованої доставки різних низькомолекулярних речовин, що може бути використано у харчовій, косметичній та лако-фарбовій галузях [21].

У даній роботі вперше описано метод формування пероксидованих Пікерінг-емульсій та ковалентнозшитих колоїдосом на їх основі через участь стабілізуючих пероксидованих колоїдних частинок у міжфазних радикальних реакціях ініціювання, передачі та рекомбінації. Раніше нами показана можливість одержання латексних частинок з пероксидними групами на поверхні методом емульсійної полімеризації з використанням пероксидовмісних полімерних поверхнево активних речовин – поліініціаторів-емульгаторів [22,23]. Також, нами раніше одержано пероксидовані мінеральні частинки (TiO_2 , SiO_2 , CaCO_3 , тощо) завдяки фізичній або хемосорбції пероксидних поверхневоактивних полімерів на їх поверхні [24,25]. Отже, одержання стабілізуючих колоїдних частинок (мінеральних та полімерних) з пероксидованою поверхнею відкриває нові можливості для створення принципово нових пероксидованих «Пікерінг-емульсій». Наявність в структурі поліініціатора-емульгатора пероксидної функції забезпечує не тільки ініціювання радикальної полімеризації але й прищеплення молекул емульгатора до поверхні латексних частинок. У цьому випадку процес десорбції ППАР стає неможливим і, крім того, латекси з прищепленими до поверхні ППАР набувають, як відомо, підвищеної стійкості до дії різноманітних чинників. Саме наявність на поверхні синтезованих латексних частинок прищеплених фрагментів ППАР з іоногенними та пероксидною функційними групами дозволяє використати їх для формування та стабілізації Пікерінг-емульсій.

Локалізація пероксидних макроініціаторів на міжфазній поверхні «Пікерінг-емульсії» дозволяє конструювати колоїдосоми з ковалентно зшитими стінками або формувати полімерні композити в тому числі наноккомпозити. Таким чином, формування колоїдосом на основі пероксидованих «Пікерінг-емульсій» включає наступні етапи: I. синтез пероксидованих латексних частинок як реакційноздатних блоків; II. локалізація одержаних пероксидованих латексних частинок на міжфазній

поверхні, тобто створення пероксидованої «Пікерінг-емульсії» типу олія-вода; III. формування колоїдосом за участю пероксидних груп на міжфазній поверхні.

Експериментальна частина

Матеріали

Стирол (Ст) (Aldrich), бутилакрилат (БА) (Aldrich) перед використанням були очищені вакуумною перегонкою. Дивінілбензол (ДВБ) (Aldrich), динітрил-азо-біс-ізомасляна кислота (ДАК) (Aldrich), гексадекан (Aldrich) були використані без попередньої очистки. Кополімер полі(2-трет-бутилперокси-2-метил-5-гексен-3-ін-альт-малеїновий ангідрид) (ВЕР-МА) синтезовано за методикою [26], з наступними характеристиками: ВЕР/МА=[54,9/45,1]; $[\text{O}_{\text{акт}}]=4,3\%$; $[\eta]=0,08$ дл/г; $\text{MM}_n=5,20 \cdot 10^3$ г/моль; $\text{MM}_w=5,56 \cdot 10^3$ г/моль. В лужному середовищі ($\text{pH}=9-10$) відбувається гідроліз ВЕР-МА з утворенням поліініціатора-емульгатора ВЕР-МК полі(2-трет-бутилперокси-2-метил-5-гексен-3-ін-альт-малеїнова кислота).

Синтез пероксидованих латексних частинок здійснювали емульсійною полімеризацією стиролу у присутності поліініціатора-емульгатора ВЕР-МК за температури 343 К та 353 К, при співвідношенні водної і олео-фаз 9/1 без використання додаткових коемульгаторів та ініціаторів. Як водну фазу використовували розчини ВЕР-МК, де вміст ВЕР-МК складав 0,67; 0,89 та 1,11 мас. % з $\text{pH}=10$. Водну та олео-фазу завантажували у реактор (об'ємом 20 мл), барботували аргоном протягом 10 хв при інтенсивному перемішуванні (700 об./хв) та термостатували за температури 343 К або 353 К до конверсії мономеру 96–98%. Конверсію мономеру контролювали гравіметрично. Середній діаметр та розподіл за розмірами частинок отриманих дисперсій визначали на приладі NICOMP 380 DLS zetasizer.

Одержані пероксидовані латекси використовували для стабілізації «Пікерінг емульсій».

Очищення латексного полістиролу

Пероксидовані полістирольні латекси руйнували багаторазовим заморожуванням-відтаненням за температури 255 К. Неприщеплений поліініціатор-емульгатор ВЕР-МК видаляли екстрагуванням водою.

Визначення вмісту ВЕР у складі кополімеру ВЕР-МА (ВЕР-МК) та латексному полімері проводили термогравіметричним методом та газорідинною хроматографією.

Термогравіметричний метод

Вміст ланок ВЕР у складі модифікованого полістиролу поліСт-ВЕР-МК оцінювали за інтенсивною втратою маси зразка полімеру, використовуючи дані кривої ТГ. Термогравіметричні дослідження проводили за допомогою дериватографа Q-1500D системи «Паулік-Паулік-Ердей». Сухий зразок кополімеру аналізували в динамічному

режимі в атмосфері кисню. Маса зразка становила 130 мг, швидкість нагрівання дорівнювала $1,25^{\circ}/\text{хв}$; чутливість за шкалою диференційно-термічного аналізу (ДТА) – 50 мкВ, за термогравіметричною шкалою (ТГ) – 500 мг, за диференційною термогравіметричною шкалою (ДТГ) – 100 мкВ.

Газо-рідинна хроматографія (ГРХ)

Вміст ланок ВЕП (вміст активного кисню $[O]_{\text{акт}}$) у кополімері ВЕП-МА (ВЕП-МК) та латексному пероксидованому полістиролі встановлювали за кількістю продуктів повного розкладу ланок ВЕП методом ГР хроматографії [27]. Визначення проводили на приладі «Селміхром» з колонками (3×3000 мм) з абсорбентом Yperlon super (фракція 0,125–0,160 мм), модифікованим 5% Carbowax 40M, швидкість потоку газу-носія (гелію) – 25 мл/хв за наступних температур: випарник 325 К, термостат колонок – 343 К, детектор – 393 К. Концентрації продуктів повного розкладу пероксидних фрагментів ВЕП (пропанону та 2-метил-2-пропанолу) визначали методом внутрішнього стандарту. Як стандарт використовували хлороформ для ГРХ [28].

Формування пероксидованих Пікерінг-емульсій та колоїдосом на їх основі

Формування пероксидованої Пікерінг-емульсії

Водну та олео-фази перемішували на дисперсаторі «Аггов 6000» при 6000 об./хв в пульсуючому режимі (1 хв перемішування +30 с пауза) протягом 8,5 хв. Як олео-фазу використовували розчин стиrolу та/чи бутілакрилату (мономери), дивінілбензолу (зшивач) у гексадекані (розчинник) при різних співвідношеннях мономер/зшивач/розчинник. Концентрація ініціатора ДАК в олео-фазі складала 1,0–3,0%.

Як водну фазу (дисперсійне середовище) використовували розведений полістирольний латекс з пероксидованою поверхнею частинок, із вмістом полімеру 0,36 мас.% та рН в межах від 4,0 до 5,0.

Формування колоїдосом

Отриману пероксидовану Пікерінг-емульсію переносили у реактор, барботували аргоном протягом 10 хв та термостатували за 353 К протягом 1,5-4 год.

Стабільність Пікерінг-емульсій оцінювали як частку об'єму (%) дисперсної олео-фази від загального об'єму олео-фази, який не розшарувався за кімнатної температури протягом 15 хв після завершення перемішування.

Скануюча електронна мікроскопія (СЕМ) латексних частинок та колоїдосом

СЕМ дослідження латексних частинок або колоїдосом проводили на приладі РЕМ 106И Selmi з камерою високого вакууму. Зразки колоїдосом багаторазово промивали ацетоном від залишків гексадекану, висушували за кімнатної температури на відновлених алюмінієвих пластинках та покри-

вали тонким шаром міді у вакуумі для подальших досліджень СЕМ. Латекс розводили водою у тисячу разів, наносили на відновлені алюмінієві пластинки, висушували за кімнатної температури та покривали тонким шаром міді у вакуумі для подальших досліджень СЕМ.

Оптична мікроскопія колоїдосом

Промиті (у ацетоні) та висушені колоїдосом наносили на предметне скло, додавали краплю імерсійної олії та досліджували, використовуючи оптичний мікроскоп Jenaval.

Результати та обговорення

Основним завданням роботи було отримання пероксидованих Пікерінг-емульсій типу олія-у-воді (о/в), стабілізованих пероксидованими полістирольними субмікронними латексними частинками та формування колоїдосом на основі таких Пікерінг-емульсій.

Синтез пероксидованого полістирольного латексу

Радикальною емульсійною полімеризацією стиrolу в присутності поліініціатора-емульгатора ВЕП-МК було одержано пероксидований полістирольний латекс.

ВЕП-МК – це альтернатний кополімер, оскільки він одержується через лужний гідроліз ланок МА у макромолекулах альтернатного ВЕП-МА за нижченаведеною схемою (рис. 1). Унаслідок гідролізу макромолекула ВЕП-МА набуває властивостей аніонактивного поліелектроліту через формування карбоксилатних груп (COO^-) та добре розчиняється у водних середовищах.

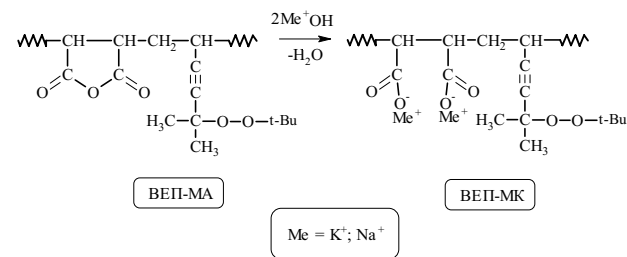

Рис. 1. Структурна схема альтернатних кополімерів ВЕП-МА та ВЕП-МК

Водорозчинні кополімери полі(2-трет-бутилперокси-2-метил-5-гексен-3-ін-альт-малеїнова кислота) ВЕП-МК проявляють високу поверхневу активність та понижують поверхневий натяг на межі вода-повітря до 30–40 мН/м. Вони здатні утворювати міцелярні структури, які солюбілізують гідрофобні речовини [29]. Це дозволяє використати ВЕП-МК як ППАР в емульсійній полімеризації. Присутність пероксидних груп у макромолекулі ППАР зумовлює його здатність до ініціювання радикальних процесів [23,30,31]. «Біфільна» природа макромолекул ВЕП-МК, гідрофільну складову яких представляють гідролізовані ланки МА (ланки МК), а гідрофобну –

ліпофільні ланки ВЕП, дозволяє забезпечити стабілізацію полімерно-мономерних частинок (ПМЧ) під час емульсійної полімеризації. Очевидно, що солубілізація мономеру стиролу під час емульсійної полімеризації та наступне формування адсорбційних шарів на міжфазній поверхні ПМЧ відбувається переважно унаслідок гідрофобно-гідрофобної взаємодії ліпофільних фрагментів поліініціатора-емульгатора, зокрема, ВЕП та складових ПМЧ гідрофобної природи (Ст, поліСт) та гідратації іонізованих карбоксилатних груп, орієнтованих у водне середовище (рис. 2). Агрегативна стабільність латексних частинок забезпечується комбінацією стеричної та електростатичної стабілізацій [32].

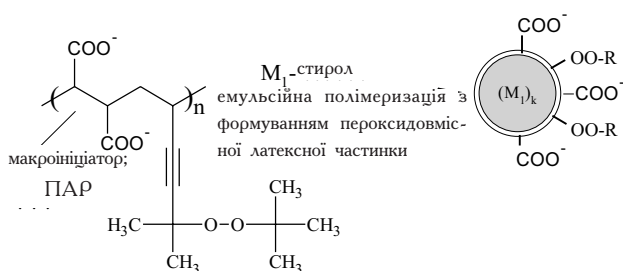

Рис. 2. Схема емульсійної полімеризації мономеру (M₁) у присутності ініціатора-емульгатора (ВЕП-МК)

Перевагою використання ВЕП-МК як поліініціатора-емульгатора є наявність пероксидних груп у складі гідрофобних фрагментів ВЕП, регулярно розташованих вздовж макромолекули. Під час термолізу відбувається розклад пероксидних груп з утворенням *tert*-бутоксильних та макрорадикалів, які здатні ініціювати радикальні реакції полімеризації стиролу [33,34]. Унаслідок рекомбінації макрорадикалів ВЕП-МК та полістирольних макрорадикалів, відбувається процес «прищеплення до» ПМЧ макроланцюгів ВЕП-МК та формується ковалентно-прищеплений до поверхні полістирольної частинки шар ВЕП-МК (рис. 2) [29]. В результаті емульсійної полімеризації стиролу в присутності ВЕП-МК було одержано латексні полістирольні частинки з пероксидованою поверхнею з середнім діаметром від 166 нм до 220 нм та вузьким розподілом за розмірами (табл. 1).

За результатами термогравіметричного аналізу зразків латексного полістиролу якісно підтвер-

джено наявність пероксидних груп у прищеплених макромолекулах ВЕП-МК. На це вказує втрата маси в температурному інтервалі 423–493 К, яка супроводжується вираженим екзотермічним ефектом, характерним для розкладу дитретинної пероксидної групи ВЕП [23,35,36].

ГР хроматографією визначено склад низькомолекулярних продуктів повного розкладу пероксидних груп ВЕП (пропанону і 2-метил-2-пропанолу), який відбувається за наведеною схемою (рис. 3) [27] та встановлено кількісний вміст ланок ВЕП у складі латексного пероксидованого полістиролу (табл. 1). Присутність ланцюгів ВЕП-МК у складі латексного полістиролу свідчить про ковалентне прищеплення макромолекул ВЕП-МК до поверхні латексних частинок полістиролу.

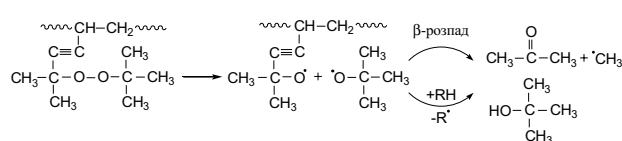

Рис. 3. Схема розкладу пероксидних ланок ВЕП

Таким чином, емульсійною полімеризацією стиролу в присутності пероксидовмісного ППАР ВЕП-МК, одержано полістирольні частинки, поверхня яких містить ковалентно прощеплені ланцюги ВЕП-МК з дитретинними пероксидними та карбоксильними групами.

Формування пероксидованих Пікерінг-емульсій

Одержаний полістирольний латекс з пероксидованими частинками було використано для створення пероксидованої Пікерінг-емульсії типу о/в. В процесі емульгування гетерогенної системи частинки латексу виконували роль Пікерінг-стабілізатора - адсорбувались на міжфазній поверхні олія-вода та понижували міжфазну енергію. При цьому відбувалось капсулювання дисперсної олео-фази у дисперсійному водному середовищі зі створенням поверхневого стабілізуючого шару. Як зазначено раніше, агрегативна стабільність полістирольних латексних частинок, одержаних у присутності поліініціатора-емульгатора ВЕП-МК забезпечується — стеричною та електростатичною стабілізаціями. З огляду на це, зміною величини рН дисперсійного водного середовища можна регулювати електростатичну складову стабілізації через конт-

Таблиця 1

Характеристика пероксидованих латексних частинок поліСт-ВЕП-МК

Зразок пероксидованих латексних частинок	Умови синтезу пероксидованих латексів (латексних частинок)			Середній діаметр частинок латексу, D, нм	Вміст ланок ВЕП у зразку, %
	концентрація ВЕП-МК, %	T, К	конверсія, %		
поліСт-ВЕП-МК-1	6	343	97	181	3,2
поліСт-ВЕП-МК-2	8	343	98	180	3,2
поліСт-ВЕП-МК-3	10	343	97,5	166	2,8
поліСт-ВЕП-МК-4	6	353	99	212	2,6
поліСт-ВЕП-МК-5	8	353	97,5	207	2,8
поліСт-ВЕП-МК-6	10	353	98	218	1,7

роль ступеня дисоціації та іонізації карбоксильних груп на міжфазі. Таким чином може бути регульована гідрофобність/гідрофільність латексних частинок, стабілізованих прищепленим шаром ВЕП-МК. В результаті взаємодії з поверхнею дисперсної олео-фази частинки латексу іммобілізуються на міжфазній поверхні, утворюючи міцний стабілізуючий шар, який запобігає коалесценції.

При розгляді стабілізації за участю колоїдних частинок важливою характеристикою є контактний кут змочування їх поверхні θ (рис. 4,А). Саме величина кута θ характеризує положення колоїдної частинки на міжфазній поверхні вода-олія (чи вода-повітря) і кривизну цієї поверхні, а отже, і тип отриманої емульсії (рис. 4,Б) [1].

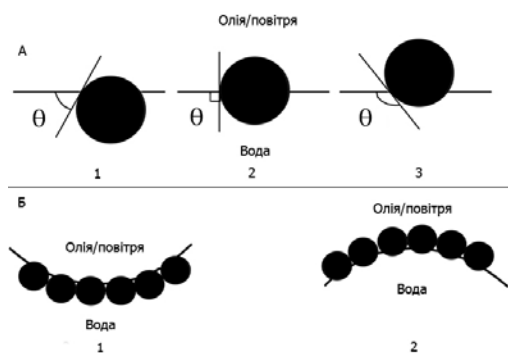

Рис. 4. Вплив кута змочування і поверхні стабілізуючих колоїдних частинок на їх розташування на міжфазній поверхні [1]: А – основні випадки розташування колоїдних частинок: 1 – $\theta < 90^\circ$; 2 – $\theta = 90^\circ$ та 3 – $\theta > 90^\circ$;

Б – вплив кута змочування θ на кривизну міжфазної поверхні, заповненої колоїдними частинками: 1 – $\theta < 90^\circ$; 2 – $\theta > 90^\circ$

На міжфазній поверхні колоїдні частинки формують незворотно адсорбований шар. Залежно від їх розмірів, форми, густини поверхневого заряду та концентрації в емульсії, шар колоїдних частинок може бути моно- чи багаточастинковим, впорядкованим чи неупорядкованим, щільним чи нещільним. У разі присутності значно більшої кількості колоїдних частинок, ніж це необхідно для емульгування даної емульсії, надлишкові колоїдні частинки здатні формувати агрегати [1].

Очевидно, що рН дисперсійного середовища визначає ступень іонізації карбоксильних груп у ланцюгах ВЕП-МК на поверхні стабілізуючих пероксидованих латексних частинок. При рН=10 на поверхні латексних частинок всі карбоксильні групи знаходяться в іонізованому стані, забезпечуючи ефективну електростатичну стабілізацію, що зумовлено сольватацією та відштовхуванням одноїменно заряджених груп (COO^-). При зниженні рН середовища ступень іонізації карбоксильних груп зменшується, відповідно, електростатичне відштовхування частинок буде також зменшуватись. Разом з тим збільшується гідрофобність

полістирольних частинок. Встановлено, що ρK_α ВЕП-МК корелює з ρK_α бурштинової кислоти ($\rho K_\alpha=5,64$) [37].

Було досліджено залежність агрегативної стабільності пероксидованих Пікерінг-емульсій від значення рН дисперсійної водної фази, у якій вони були сформовані. Досліджувані пероксидовані Пікерінг-емульсії формували з використанням пероксидованого полістирольного латексу з концентрацією 0,36 мас. % за рН=7; 5,5; 4,5; 4,0; 3,3 (рис. 5). За результатами цих досліджень стабільні пероксидовані Пікерінг-емульсії були одержані за рН=5,5–4,0, а у найбільш стабільній емульсії, одержаній за рН=4,5, відшарування олео-фази не спостерігали протягом одного місяця.

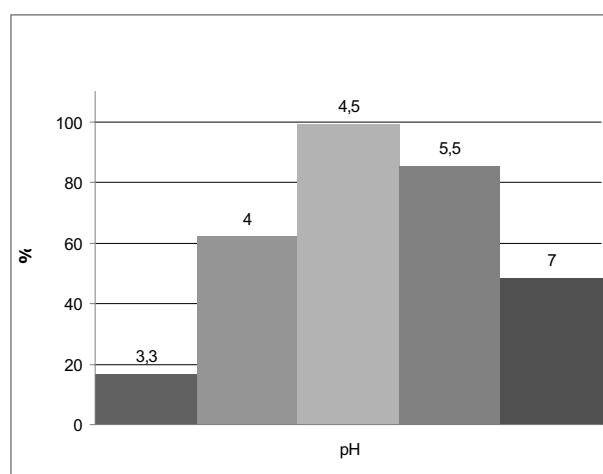

Рис. 5. Агрегативна стабільність пероксидованої Пікерінг-емульсії в залежності від рН дисперсійного середовища (співвідношення водної та олео-фаз 9:1; концентрація стабілізуючих латексних частинок – 0,36 мас. %)

Зниження значення рН полістирольного латексу до 3,0 (2,5) призводить до переходу практично всіх карбоксильних груп у недисоційований стан, що виключає електростатичну складову стабілізації латексу і навіть призводить до агломерації полістирольних частинок у випадку рН=2,5.

Після формування Пікерінг-емульсії відбувається поступове відділення стабілізованої дисперсної фази від дисперсійної водної («вершкоутворення» або «кремування») протягом деякого часу (рис. 6). Це відмічено також авторами роботи [38] і пояснюється розділенням дисперсних частинок олео-фази і дисперсійної фази з утворенням окремих шарів унаслідок різниці густин. Коалесценція краплинок олео-фази у стабільних Пікерінг-емульсіях при цьому не спостерігається.

Синтез колоїдосом

Особливістю запропонованого в даній роботі підходу до синтезу колоїдосом, є використання Пікерінг-стабілізатора з пероксидованою поверхнею. Наявність пероксидних груп на поверхні полі-

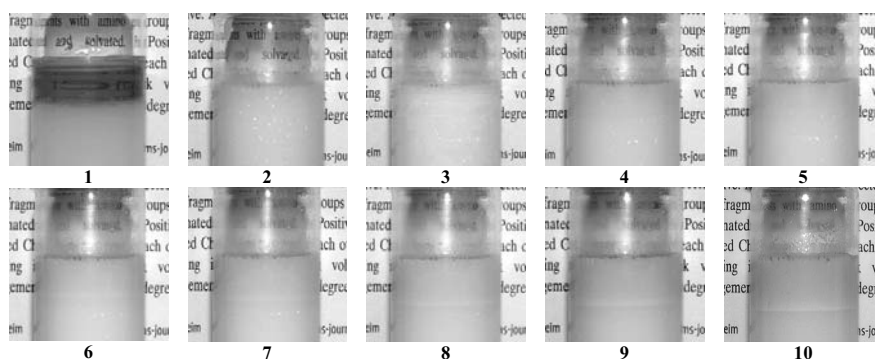

Рис. 6. Часова залежність відділення стабілізованої дисперсної фази від дисперсійної водної («вершкоутворення») у Пікерінг-емульсії (одержаній при рН=4,5; співвідношенні водної та олео-фаз 9:1; концентрація Пікерінг-стабілізатора – 0,36 мас. %): 1 – двофазна система (до диспергування); Пікерінг-емульсія після диспергування через: 2 – 0 хв; 3 – 6 хв; 4 – 8 хв; 5 – 11 хв; 6 – 16 хв; 7 – 21 хв; 8 – 31 хв; 9 – 41 хв; 10 – 100 хв

Таблиця 2

Умови* формування та характеристика одержаних колоїдосом

Тип полімеру колоїдосом	Концентрація мономерів в олео-фазі, С _{мон} , моль/л			ΣС _{мон} , моль/л	Співвідношення мономерів/ДВБ, моль/моль	Концентрація гексадекану, моль/л	Діаметр колоїдосом, D, мкм
	Ст	БА	ДВБ				
полі(Ст-БА)-1	1,3	0,7	2	4	1/1	1,66	4–20
поліБА-2	–	2	2	4	1/1	1,47	5–30
поліБА -3	–	1,5	1,5	3	1/1	1,96	10–35
поліСт-4	3	–	1	4	3/1	1,76	1,7–6
поліСт-5	2	–	2	4	1/1	1,67	6–18
поліСт-6	2,25	–	0,75	3	3/1	2,18	1–3

Примітка: * – співвідношення водної та олео-фаз 9:1; концентрація Пікерінг-стабілізатора – 0,36 мас.%; час формування 150 хв; температура 353 К.

стирольних латексних частинок дозволяє їм приймати участь у радикальних реакціях полімеризації і формувати полімерну стінку колоїдосом ковалентно закріплюючись в ній. Як «темплат» використовували олео-фазу з різним співвідношенням стиrolу та/або бутилакрилату і дивінілбензолу у гексадекані (табл. 2) з ініціатором ДАК. Концентрація частинок пероксидованого полістирольного латексу (Пікерінг-стабілізатора) у водному середовищі була постійна для всіх дослідів і складала 0,36 мас.%. Синтез колоїдосом здійснювали з використанням комбінованого ініціювання – ініціювання в об'ємі темплату та ініціювання від поверхні пероксидованих латексних частинок. При полімеризації в об'ємі «темплату» утворювались або гомополімери полістирол (поліСт), або полібутилакрилат (поліБА), зшиті ДВБ, або кополімери полі(стирол-ко-бутилакрилат) (полі-(Ст-БА), зшиті ДВБ, в залежності від природи вихідних мономерів. Полімери і кополімери, що утворювались, нерозчинні у гексадекані, унаслідок чого їх макромолекули локалізувались на межі розділу фаз та приймали участь у формуванні полімерної стінки колоїдосом. У свою чергу, пероксидні групи, які локалізовані на межі розділу фаз, а саме, на поверхні полімерних латексних частинок Пікерінг-стабілізатора, під час термолізу забезпечують ге-

нерування вільних радикалів, які приймають участь у радикальних реакціях ініціювання, передачі ланцюгу та рекомбінації. В результаті перебігу таких радикальних процесів, полімерні ланцюги ростуть як в об'ємі темплату за участю мономерів і зшиваючого агента, так і від міжфазної поверхні, що призводить до утворення перехресних міжмолекулярних зв'язків. При цьому полімерні частинки Пікерінг-стабілізатора ковалентно закріплюються у стінці колоїдосом.

За результатами СЕМ-досліджень встановлено, що діаметр синтезованих колоїдосом варіюється від 1,3 мкм до 35 мкм в залежності від умов синтезу та складу реакційної суміші. На рис. 7,а наведено СЕМ зображення колоїдосом поліСт-4 (табл. 2). Очевидно, що полідисперсний характер розміру колоїдосом залежить від процесу диспергування під час формування Пікерінг-емульсії, що також відмічено авторами [19].

Виявлена морфологія колоїдосом (рис. 7,б) вказує на присутність полімерних частинок Пікерінг-стабілізатора в товщі стінки колоїдосом. Видно, що синтезовані колоїдосоми мають порожнину (рис. 7,в). Товщина стінки колоїдосом залежить від умов синтезу, а саме: від співвідношення мономера та зшиваючого агента, причому, зі збільшенням вмісту ДВБ спостерігається збільшення тов-

щини стінки. Використання низькомолекулярного зшивача ДВБ призводить до утворення тривимірного ковалентнозшитого полімеру, а саме, до утворення стінки колоїдосоми губчастої природи (рис. 7,в). Очевидно, просторово структуровані макроланцюги полімеру втрачають рухливість, унаслідок чого утруднюється їх здатність до висадження, і це призводить до збільшення товщини стінки. За деяких умов синтезу спостерігалось заповнення губчастим кополімером усїєї порожнини колоїдосоми (рис. 7,г). Також помічено, що із зменшенням вмісту мономерів у темплаті спостерігається наявність зламаних (або не до кінця сформованих) колоїдосом, що вказує на утворення недостатньо міцної або структурованої стінки за даних умов.

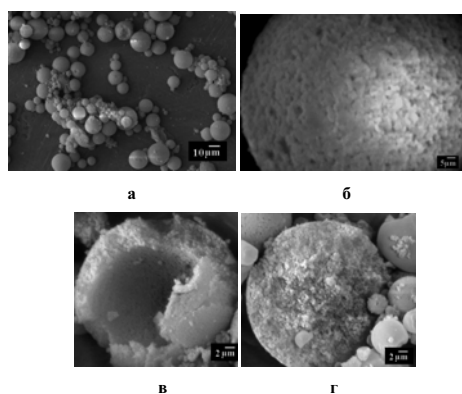

Рис. 7. СЕМ-зображення колоїдосом, синтезованих з використанням пероксидованих латексних частинок: а, б, в – зразок поліСт-4; г – полі(Ст-БА)-1

Висновок

Вперше отримано пероксидовані Пікерінг-емульсії з використанням Пікерінг-стабілізатора у вигляді пероксидованих латексних частинок з прищепленим шаром поліініціатора-емульгатора ВЕП-МК полі(2-трет-бутилперокси-2-метил-5-гексен-3-ін-альт-малеїнова кислота). На їх основі сформовані порожнисті та губчасті колоїдосоми з ковалентно закріпленими полімерними частинками Пікерінг-стабілізатора у товщі їх стінок. Формування колоїдосом здійснювали кополімеризацією винільних мономерів у дисперсній фазі Пікерінг-емульсії при ініціюванні як в об'ємі темплату, так і від поверхні шару Пікерінг-стабілізатора. Досліджено залежність стабільності Пікерінг-емульсії від значення рН водного середовища та залежність морфології синтезованих колоїдосом від умов синтезу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Binks B.P. Particles as surfactants – similarities and differences // *Curr. Opin. Colloid Interface Sci.* – 2002. –

Vol.7. – P.21-41.

2. Rossier-Miranda F.J., Schroen C.G.P.H., Boom R.M. Colloidosomes: Versatile microcapsules in perspective // *Colloids and Surfaces.* – 2009. – № 343. – P.43-49.

3. Saraf S., Rath R., Kaur C.C.D., Saraf S. Colloidosomes an Advanced Vesicular System in Drug Delivery // *Asia J. of Sci. Res.* – 2011. – № 4(1). – P.1-15.

4. Pickering S.U. Emulsions // *J. Chem. Soc., Trans.* – 1907. – № 91. – P.2001-2021.

5. Ramsden W., *Proc. R. Soc. London.* – 1903. – Vol.72. – P.156-164.

6. Velev O.D., Furusawa K., Nagayama K. Assembly of Latex Particles by Using Emulsion Droplets as Templates. 1. Microstructured Hollow Spheres // *Langmuir* – 1996. – № 12. – P.2374–2384.

7. Velev O.D., Furusawa K., Nagayama K. Assembly of latex particles by using emulsion droplets as templates. 2. Ball-like and composite aggregates // *Langmuir.* – 1996. – № 12. – P.2385–2391.

8. *Colloidosomes: selectively permeable capsules composed of colloidal particles* / Dinsmore A.D., Hsu M.F., Nikolaides M.G., Marquez M., Bausch A.R., Weitz D.A. // *Science.* – 2002. – № 298. – P.1006-1009.

9. Таубман А.В., Корецький А.Ф. О механизме эмульгирующего действия твердых эмульгаторов. // *ДАН СССР.* – 1958. – Т.120. – № 1. – С.30.

10. Таубман А.В., Корецький А.Ф. Стабилизация эмульсий твердыми эмульгаторами и коагуляционное структурообразование // *Успехи коллоидной химии.* – М.: Наука. – 1976. – 368 с.

11. Photocurable Pickering Emulsion for Colloidal Particles with Structural Complexity / S.-H. Kim, G.-R. Yi, K.H. Kim, S.-M. Yang // *Langmuir.* – 2008. – № 24. – P.2365-2371.

12. Fabrication of «Hairy» colloidosomes with shells of polymeric microrods / Noble P.F., Cayre O.J., Alargova R.G., Velev O.D., Paunov V.N. // *J. Am. Chem. Soc.* – 2004. – № 126. – P.8092-8093.

13. Temperature-responsive semipermeable capsules composed of colloidal microgel spheres / Lawrence D.B., Cai T., Hu Z., Marquez M., Dinsmore A.D. // *Langmuir.* – 2007. – № 23. – P.395-398.

14. Colloidal assembly route for responsive colloidosomes with tunable permeability / Kim J.-W., Fernandex-Nieves A., Dan N., Utada A.S., Marquez M., Weitz D.A. // *Nano Lett.* – 2007. – № 7. – P.2876-2880.

15. Panhuis M., Paunov V.N. Assembling Carbon Nanotubosomes Using an Emulsion-Inversion Technique // *Chem. Commun.* – 2005. – № 13. – P.1726-1728.

16. Fabrication of covalently-bonded polystyrene/SiO₂ composites by Pickering emulsion polymerization / D. Yin, Q. Zhang, H. Zhang, C. Yin // *J. Polymer Res.* – 2010. – № 17. – P.689-696.

17. Tao Chen, Patrick J. Colver, Stefan A.F. Bon. Organic-Inorganic Hybrid Hollow Spheres Prepared from TiO₂-Stabilized Pickering Emulsion Polymerization // *Adv. Mater.* – 2007. – № 19. – P.2286-2289.

18. Covalently Cross-Linked Colloidosomes / Thompson K.L., Armes S.P., Howse J.R., Ebbens S., Ahmad I., Zai-

- di J.H., York D.W., Burdis J.A. // *Macromolecules*. – 2010. – № 43. – 10466-10474.
19. T. Chen, P. J. Colver, S. A. F. Bon. Organic–Inorganic Hybrid Hollow Spheres Prepared from TiO₂-Stabilized Pickering Emulsion Polymerization // *Adv. Mater.* – 2007. – № 19. – P.2286-2289.
20. Behrens Smart colloidosomes with a dissolution trigger / A. San Miguel, J. Scrimgeour, J.E. Curtis, H. Sven // *Soft Matter*. – 2010. – № 14. – P.3163-3166.
21. K. Zhang, W. Wu, K. Guo, J.-F. Chen, P.-Y. Zhang / *Colloids and Surfaces A*. – 2009. – Vol.349. – P.110-116.
22. *Polyperoxidic* surfactant for interface modification and compatibilization of polymer colloidal systems. I. Synthesis and properties of polyperoxide surfactants / S. Voronov, V. Tokarev, K. Oduola, Yu. Lastukhin // *J. Appl. Polym. Sci.* – 2000. – Vol.76. – № 8. – P.1217-1227.
23. *Polyperoxidic* surfactants for interface modification and compatibilization of polymer colloidal systems. II. Design of compatibilizing layers / Voronov S., Tokarev V., Serydyuk V., Bednarska O., Oduola K., Adler H., Puschke C., Pich A. // *J. Appl. Polym. Sci.* – 2000. – Vol.76. – № 8. – P.1228-1239.
24. Будова адсорбованого шару пероксидних олигомерів на поверхні SiO₂ / Токарев В.С., Шафранська О.Т., Воронов А.С., Троценко С.Є., Беднарська О.Р., Воронов С.А. // *Доповіди НАН України*. – 2004. – № 1. – С.146-152.
25. *Synthesis* and behavior of the polymer covering on a solid surface: I. Attachment of the polymer initiator to the solid surface / S. Minko, I. Luzinov, I. Evchuk, S. Voronov // *Polymer*. – 1996. – № 32. – P.177.
26. А.с. 454217 СССР, МКИ С08 f23/00. Способ получения сополимеров / С.А. Воронов, В.А.Пучин, В.С. Токарев, Ю.А. Ластухин (СССР). – № 1960773/23-5; Заявл. 18.09.73; Опубл. 25.12.74, Бюл. № 47. – 4 с.
27. Васильев В.П., Кузьмина Н.Ю., Ткачук Т.А. Идентификация продуктом термического распада пероксидного мономера ВЕП // *Вестн. Львовоу политехн. ин-та. Химия, технология веществ и их применение*. – Львов. – 1987. – С. 9-40.
28. Микиша О. Лабораторное руководство по хроматографическим и смежным методам. – М.: Мир, 1982. – 381 с.
29. Коллоидно-химические свойства водорастворимых полипероксидов на основе малеинового ангидрида / В.С. Курганский, В.А. Пучин, С.А. Воронов, В.С. Токарев // *Коллоид. журн.* – 1983. – Т.45. – № 4. – С.773-776.
30. *New Core-Shell* Dispersion with Reactive Group / H.-J.Adler, A.Pich, A.Henke, C.Puschke, S. Voronov // *Polymer Colloids. Science and Technology of Latex Systems*. – 2002. – Vol. 801.
31. Voronov S., Tokarev V., Petrovska G. Heterofunctional polyperoxides. Theoretical basis of their synthesis and application in compounds. – Lviv: State University “Lvivska Polytechnika”. – 1994. – 86 p.
32. Електростатична стабілізація полімерних дисперсій поліпероксидними емульгаторами / Дацюк В., Токарев В., Воронов С., Троценко С., Піх А. // *ДАН України*. – 1998. – № 6. – С.145-149.
33. *Peroxidation* of the interface of colloidal systems as new possibilities for design of compounds / S. Voronov, V. Tokarev, V. Datsyuk, M. Kozar // *Prog. Colloid. Polym. Sci.* – 1996. – Vol.101. – P.189-193.
34. *New approach* to the formation of “core-shell” latex particles / Voronov S.A., Tokarev V.S., Datsyuk V.V., Adler H.J., Puschke C., Pich A. // *Доповіди НАН України*. – 1999. – № 2. – С.145-149.
35. *Application* of peroxide macroinitiators in core-shell technology for the coating improvement / Tokarev V.S., Voronov S.A., Adler H., Datsyuk V.V., Pich A.Z., Shevchuk O.M. // *Macromol. Symp.* – 2002. – Vol.187. – P.155-164.
36. Voronov S., Tokarev V., Datsyuk V. Peroxidierung der Grenzflächen Kolloidaler Systeme – neue Möglichkeiten zur Darstellung von Polymeremulsionen // *Thesis of Hauptversammlung der Kolloid – Gesellschaft, Dresden*. – 1995. – P.47.
37. *Справочник химика*. – Т.2. – Л.-М.: Химия, 1964. – С.762-763; *Справочник химика*. – Т.3. – Л.-М.: Химия, 1965. – С.90.
38. *Emulsion-Templated* Liquid Core-Polymer Shell Microcapsule Formation / Ao Z., Yang Z., Wang J., Zhang G., Ngai T. // *Langmuir*. – 2009. – № 25. – P.2572-2574.

Надійшла до редакції 16.11.2011